

Pregledni znanstveni članek/Article (1.02)

Bogoslovni vestnik/Theological Quarterly 79 (2019) 2,505—520

Besedilo prejeto/Received:12/2018; sprejeto/Accepted:01/2019

UDK/UDC:27-774(091)(737.1Barberton)

DOI: <https://doi.org/10.34291/BV2019/02/Klemencic>

Matjaž Klemenčič, David Hazemali in Matevž Hrženjak
**Slovenska župnija presvetega Srca Jezusovega v
 Barbertonu, Ohio, skozi zgodovino¹**

*The History of the Slovene Parish of the Sacred Heart
 of Jesus in Barberton, Ohio*

Povzetek: V prispevku je obravnavana zgodovina slovenske etnične župnije presvetega Srca Jezusovega v Barbertonu, Ohio, ki so jo ustanovili tam živeči člani slovenske priseljske skupnosti. Prispevek temelji na izčrpnem arhivskem gradivu clevelandske škofije in na znanstveni literaturi. Slovenska priseljska skupnost v mestu Barberton, Ohio, je postala konec drugega desetletja 20. stoletja številčno in finančno dovolj močna, da je lahko podprla ustanovitev etnične župnije. V 85-letni zgodovini te barbertonske župnije je tamkajšnjim faranom uspelo zgraditi tri cerkve in župnijsko šolo, v župniji pa se je izmenjalo dvanajst duhovnikov; od tega jih je imelo enajst slovenske korenine. Župnija je bila skupaj s tamkajšnjim slovenskim narodnim domom središče slovenske narodnostne in kulturne dejavnosti v mestu. Z njeno pomočjo se je slovensko-ameriška skupnost v mestu obdržala do današnjih dni. Zaradi spremenjenih razmer – amerikanizacija potomcev tretje in četrte generacije – je župnija presvetega Srca Jezusovega začela izgubljati etnično naravo, v začetku 21. stoletja pa je ob združitvi s tamkajšnjo poljsko etnično župnijo prenehala obstajati. Takšno usodo posameznih etničnih župnij lahko zasledimo tudi v nekaterih drugih do sedaj raziskanih slovenskih naselbinah v ZDA.

Ključne besede: Barberton, presveto Srce Jezusovo, etnična župnija, clevelandska škofija, farni odbor, barbertonski Slovenci, Združene države Amerike

Abstract: This article deals with the history of the Slovene ethnic parish of the Sacred Heart of Jesus in Barberton, Ohio, founded by the members of the Slovene immigrant community of Barberton. It is based on exhaustive archival sources of the Cleveland Diocese and the newest scholarly literature. The Slovene immigrant community in Barberton, Ohio, became numerous and financially strong enough at the end of the second decade of the 20th century to support the establishment of an ethnic parish. In the 85-year history of the

¹ Prispevek je nastal v okviru programa P6-3072, ki ga financira Agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Slovene ethnic parish in Barberton, the local parishioners managed to build three churches and a parish school, with 12 priests in succession, 11 of which were of Slovene descent. The parish, along with the Slovene national home in Barberton, was the center of Slovene ethnic and cultural activities in the city. The parish, together with other ethnic institutions, enabled for the preservation of the Slovene-American community in the city to the present day. Due to altered circumstances – the Americanization of the 3rd and 4th generation of Slovene immigrants – the parish of the Sacred Heart of Jesus began to lose its ethnic character, and at the beginning of the 21st century it merged with the Polish ethnic parish, thus ceasing to exist. Such fate of individual ethnic parishes is also that of some other researched Slovene settlements in the United States.

Keywords: Barberton, Sacred Heart of Jesus, ethnic parish, Cleveland Diocese, parish pastoral council, Slovenes of Barberton, United States of America

1. Uvod

Tridentinski koncil (1545–1563) je spodbudil prenovu katoliške pastoralne dejavnosti in za nekaj stoletij zakoličil stališča katoliške Cerkve do sveta, do družbe in do drugih krščanskih veroizpovedi. Na tem koncilu je bilo sprejeto tudi stališče, naj vsak katoličan pripada neki določeni teritorialni župniji. To stališče je bilo za ZDA, ki so sprejele več milijonov evropskih katoličanov, tudi Slovencev, težko uresničljivo. Potreba po duhovni oskrbi je bila velika, enako so bile tudi široko odprte možnosti za delovanje katoliške Cerkve, to pa je bilo v tedanji Evropi prej izjema kakor pravilo (Kolar 2015, 105). Razlike med priseljenimi pripadniki različnih evropskih narodov so bile pogosto nepremostljive, zato so z ustanovitvijo filadelfijske župnije Svete Trojice leta 1788 v ZDA začele nastajati etnične župnije (Matovina 1999, 46).

Na katoliškem kongresu družb sv. Rafaela v Luzernu so leta 1890 razpravljali o razlogih za izgubljanje katoliške vere med priseljenci v Severni Ameriki. Rezultat je bil Luzernski memorandum, ki ga je predstavnik nemške Rafaelove družbe Peter Paul Cahensly dne 16. aprila 1891 predal papežu Leonu XIII (1810–1903). Memorandum je med drugim zahteval ustanavljanje posebnih etničnih far; nastavitvev župnikov iste narodnosti, kakor so ji pripadali farani; ustanovitev posebnih etničnih šol, tudi tam, kjer število faranov ni zadoščalo za ustanovitev ločenih far; enakopravnost za duhovnike vseh narodnosti; ustanavljanje katoliških bratskih podpornih organizacij; papeževo podporo vzgoji misijonarskih duhovnikov za delovanje v ZDA in ustanavljanje družb sv. Rafaela v evropskih državah (Meng 1946, 403–407). Memorandum je povzročil nemir v hierarhiji katoliške Cerkve v ZDA, saj so iskali odgovor na vprašanje, zakaj se katoliški priseljenci niso najprej obrnili nanje in ne neposredno na papeža. V tem času je bilo za ameriške Slovence, ki so bili praktično vsi verni (pomembnejša sekularizacija nastopi v slovenskem etničnem prostoru šele med obema vojnama (Lavrič in Friš 2018, 43)), pomembno

delovanje škofa Johna Irelanda (1838–1918) iz St. Paula, ki je podpiral amerikanizacijo katoliške Cerkve v ZDA. Tako je v Minnesoti na nemške župnije pogosto nastavljal slovenske duhovnike, ki so znali nemški jezik (O'Connell, 1988).

Etnične župnije so bile sprva zatočišča za priseljence. V 20. stoletju so postale središča za integracijo v novonastajajočo ameriško družbo. Obrnjeni proces je ameriške katoličane, med njimi več stotisočev ameriških Slovencev, katerih priseljevanje je doseglo višek v začetku 20. stoletja (Friš 2005, 458), zajel v drugi polovici 20. stoletja. Tedaj so se morale etnične župnije v luči večanja prevlade ameriške identitete vernikov združevati med seboj, s tem pa se jim je povrnila njihova teritorialna narava. Združevanju posameznih etničnih župnij lahko sledimo v slovenskih naselbinah od Leadvilla in Rock Springsa do San Francisca (Klemenčič, 1999). V tej študiji opisujemo nastanek in razvoj slovenske župnije presvetega Srca Jezusovega v Barbertonu, v ameriški zvezni državi Ohio, ter njeno vlogo in pomen za ameriške Slovence, živeče v Barbertonu in okoliških krajih. Študija temelji na izčrpnem arhivskem gradivu in na znanstveni literaturi.

2. Slovenska skupnost v Barbertonu in ustanovitev svoje lastne etnične župnije

Nastanek slovenskih naselbin se je dogajal hkrati s sklepnim obdobjem delovanja slovenskih misijonarjev v Severni Ameriki med indijanskimi plemeni (Marković 2015; Klemenčič 2015). Mnogi slovenski duhovniki so se odzvali želji slovenskih Američanov, da bi med njimi delovali duhovniki slovenskega izvora. Posebno obliko organiziranosti tako slovenske kakor tudi drugih izseljenskih skupnosti v ZDA pomenijo etnične župnije, katerih nastanek je, kakor smo nakazali, konec 19. stoletja podpirala tudi katoliška Cerkev (Klemenčič 2017, Klemenčič 2013; Kolar 1998, 56). V Barbertonu, ki leži 58 kilometrov južno od Clevelanda, je v drugem desetletju 20. stoletja začela slovenska skupnost izražati želje in zahteve po ustanovitvi svoje lastne etnične župnije, v kateri bi deloval slovenski duhovnik.

Vincent Lauter, eden od aktivnih članov slovenske skupnosti v Barbertonu, v svojih neobjavljenih spominih piše, da je bil prvi Slovenec v Barbertonu Anton Štrukel (Lauter 1994, 4), ki pa naj bi prispel v mesto že kmalu po njegovi ustanovitvi, leta 1891. Med prvimi slovenskimi priseljenci v Barbertonu so omenjeni še: Alex in Uršula Dormiš, Martin Možek, Martin Žagar, Jernej, Franka in Anton Gerbec, Frank Tonja, Joseph Hiti, Joseph Podpečnik, Matija Kramar in Tom Pavlič. Prvi Slovenci so se naselili v soseski Snydertown, pozneje pa je središče slovenske naselitve postal zahodni del mesta, imenovan Wolf Creek (Slovenci v Barbertonu si ustanove lastno župnijo 1940, 110). Ko je slovenska skupnost postala številčnejša, so začeli barbertonski Slovenci ustanavljati prva društva slovenskih bratskih podpornih organizacij. Tu so delovale podružnice skoraj vseh slovenskih bratskih podpornih organizacij. V naselbini je obstajala tudi podružnica Jugoslovanske socialistične zveze (Richardson 1989, 7; Gabrosek 2004, 1–5). Posebej aktivna je bila Slovenska moška zveza, ki je bila ustanovljena leta 1938. O tem priča naslednji zapis:

»Nedavno v Barbertonu ustanovljena Slovenska moška zveza je začela dobivati veje in ustanovljajo se podružnice. V Chicagu je bila ustanovljena prva podružnica, ki je dobila št. 2. Originalna postavka v Barbertonu ima številko 1. V sredo 13. julija pa se vrši v Slovenskem domu na Holmes Ave, ustanovna seja za podružnico št. 3. Priglasilo se je že 18 mož in fantov. Kdor hoče biti med ustanovnimi člani, naj pride v sredo večer na sejo v Slovenski dom ob osmih zvečer.« (Slovenska moška zveza 1940, 1)

Po letu 1910 so pripadniki slovenske skupnosti v Barbertonu začutili potrebo po ustanovitvi svoje lastne župnije. Za slovenske vernike je bila ustanovitev nove župnije in zgraditev cerkve zahteven projekt, saj je sama gradnja pomenila velik strošek, poleg tega pa so morali za ustanovitev župnije dobiti tudi dovoljenje clevelandskega škofa Johna Patricka Farrellyja (1856–1921), ki je njihove prošnje sprva zavračal. Pri tem se je skliceval na pomanjkanje slovenskih duhovnikov v clevelandski škofiji (ACD, fond: Parishes Outside of Cleveland, Barberton, Sacred Heart 1917–1920, Farrelly, Slovenci škofu, september 1916; oktober 1916; januar 1917; september 1916; januar 1918). Barbertonski Slovenci so na prvem sestanku leta 1916 izvolili člane cerkvenega odbora, ki naj bi vodili postopek za ustanovitev župnije in zgraditev cerkve. Izvoljeni so bili John Ujčič, Joseph Lekšan in Anton Okoliš, ki so bili delavci v tovarni Pittsburgh Plate Glass Company. Predtem so verniki na škofa Farrellyja naslovili prošnjo za ustanovitev župnije, ki jo je škof zavrnil z obrazložitvijo, da v naselbini že deluje slovenski duhovnik Vitus Hribar. Pastoralno je deloval v irski župniji sv. Avguščina in uporabljal angleški jezik. V pismu škofu Farrellyju so barbertonski Slovenci zapisali, da so farani pri sv. Avguštinu sovražno razpoloženi proti Slovincem in zato oni ne želijo obiskovati te cerkve. Tam je prav tako primanjkovalo mest za obiskovanje verouka. Po ocenah avtorjev pisma je bilo v tem času v Barbertonu okoli 400 slovenskih otrok, od katerih je večina ostajala brez verske izobrazbe (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, Slovenci škofu, september 1916).

Vsi pripadniki slovenske skupnosti drugače res niso podpirali ustanovitve nove župnije. Predvsem so nasprotovali temu, da bi jo morali sami financirati. Zato so nekateri tiskali letake in plakate, s katerimi so pozivali sonarodnjake, naj za ustanovitev župnije ne prispevajo niti centa (ACD, BF, nedatirani zapis Antona Okoliša; Okoliš, 1927, 2). To je bila med drugim posledica dejstva, da jim v domovini ni bilo treba financirati Cerkve na takšen način (Klemenčič 1995, 144–145).

Zagovorniki nove župnije so v tem času pisali še drugim slovenskim duhovnikom, med njimi tudi Johnu Novaku v Sheboygan. Odgovoril je, da jih clevelandski škof verjetno zgolj »vleče za nos«, saj po njegovih izkušnjah škofov ne zanimajo »nepomembne« slovenske naselbine. Svetoval jim je, naj se obrnejo na apostolskega delegata; to so pozneje tudi storili (ACD, BF, Novak Okolishu, julij 1916). Farani so avgusta 1916 kupili zemljišče v vrednosti 1200 \$, na katerem so namepravali postaviti cerkev (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, Berk škofu, april 1917). Škofov odgovor na novo prošnjo je bil iz istih razlogov znova negativen, menil je, da bi gradnja cerkve pomenila prevelik finančni zalogaj za slovensko skupnost, ki bi

jo še dolga leta bremenil dolg (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, odgovor škofije, september 1916). Pripadniki slovenske skupnosti se niso pustili prepričati, zato so prošnjo za ustanovitev župnije poslali apostolskemu delegatu v Washingtonu. Ta poteza se je obrestovala, saj je škof Farrelly 7. januarja 1917 izdal dovoljenje za ustanovitev župnije (ACD, BF, Sacred Heart Church, 2002).

Po šestindvajsetih letih je slovenska skupnost v Barbertonu torej postala dovolj močna in številčna, da ji je uspelo doseči ustanovitev svoje lastne etnične župnije. Župnija je bila tedaj ustanovljena zgolj na papirju, saj je bila še vedno brez duhovnika in brez svoje lastne cerkve. V januarju 1917 je škofu pisal duhovnik Hribar, svojemu pismu pa je priložil še pismo duhovnika Jakoba Černeteta, ki je tedaj služboval v Sheboyganu, in je izrazil pripravljenost, da pride v Barberton. Oba sta škofa pozivala, naj Slovincem odobri še gradnjo farne cerkve, saj bi drugače že zbrani denar in kupljeno zemljišče namenili za gradnjo narodnega doma. Slovenski narodni domovi v ZDA so po Černetovem mnenju ljudi odtujevali od Cerkve, saj naj bi bili to »domovi za socializem« (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, Hribar škofu, januar 1917). Černetov poziv tedaj ni bil nič posebnega, saj so takšna opozorila odmevala tudi po drugih slovenskih naselbinah v ZDA. Škof je Hribarju odgovoril, da bo odobril gradnjo cerkve in zanjo poiskal slovenskega duhovnika takrat, ko se mu bo to zdelo primerno (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, škof Hribarju, januar 1917).

Marca 1917 je v naselbino končno prispel duhovnik Anton Berk, ki je prvo mašo v novi župniji opravil 24. marca, v cerkvi slovaške župnije sv. Cirila in Metoda. Iste dne je potekala tudi seja, na kateri so farani izbrali ime nove župnije: presveto Srce Jezusovo v Barbertonu, Ohio (Podpečnik, 1917, 121). V manj kakor enem mesecu je uspelo Berku zbrati še dodatnih 800 \$, ki so jih darovali farani za zgraditev cerkve, nekaj denarja pa so potrebovali tudi za plačevanje najemnine za opravljanje obredov v slovaški cerkvi. Otroci barbertonskih Slovencev so začeli obiskovati verouk – sobotne in nedeljske šole se je udeleževalo več kakor 100 učencev, junija 1917 je 56 otrok pristopilo k prvemu obhajilu (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, Berk škofu, april in junij 1917). Slovenci v Barbertonu so bili zadovoljni, da so dobili svojega duhovnika, in so še dalje nabirali denar za gradnjo. V ta namen so organizirali med drugim koncert slovenskega pevskega društva Lira, ki je nastopilo v barbertonski operi (Okoliš 1917, 3; Barberton, O. 1917, 2). Berk je bil že konec leta 1917 premeščen v slovensko župnijo sv. Cirila in Metoda v Lorainu, Ohio. Škof Farrelly je zaradi pomanjkanja duhovnikov – to je bilo tudi posledica vojne (mnogi duhovniki so bili vpoklicani za vojaške kurate) – prerazporedil duhovnike v škofiji in pisal Slovincem v Barberton, naj bodo potrpežljivi. Obljubil jim je, da bodo zanje začasno opravljali obrede frančiškanski duhovniki iz samostana v West Parku, Ohio. (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, škof faranom, februar 1918)

Škof se je nato po pomoč znova obrnil k duhovniku Hribarju (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, škof Hribarju, februar 1918). Farani so temu poskusu rešitve nasprotovali, saj je bil Hribar izjemno nepriljubljen. V enem od pisem škofu so se pritožili, da je obiskal nekaj slovenskih družin in od njih zahteval, naj prispevajo denar za cerkev sv. Avgušтина, čeprav je vedel, da Slovenci varčujejo za gradnjo svoje lastne cerkve. Slovenski farani so to dejanje dojemali kot poskus uničevanja slovenske

fare (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, farani škofu, februar, marec 1918). Ker niso dobili od Farrellyja nobenega konkretnega odgovora, so se odločili, da začnejo graditi cerkev, saj so imeli občutek, da s čakanjem zgolj zapravljajo čas. Pridobili so informacijo, da naj bi gradnja stala med 9 in 10 tisoč dolarji (današnja vrednost okoli 180 000 \$), njim samim pa je do tedaj uspelo zbrati nekaj več kakor 4000 \$. Prepričani so bili, da bodo v kratkem času lahko nabrali manjkajoči znesek (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, Okolish škofu, marec 1918). Škof jih je še naprej prosil, naj bodo potrpežljivi (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, škof faranom, april 1918).

Škof je želel v Barberton namestiti duhovnika Antona Prinčiča (Dve novi Maši, 1918, 245), ki naj bi v naselbino prispel v poletju 1918, vendar se načrt zaradi nje-gove bolezni ni uresničil (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, škof faranom, junij 1918). Barbertonski slovenski farani so škofu predlagali, da pridobi duhovnika iz kake druge škofije, če jih v clevelandski primanjkuje, a je škof tudi to možnost zavrnil (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, pisma faranov škofu, februar–junij 1918). Novembra 1918 je v Barberton prispel duhovnik Alojzij Mlinar (Rev. K. Zakrajšek, O.F.M. 1919, 2; Barbertonski Slovenci 1918, 454; ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, škof Mlinarju, december 1918). Mlinar je po dvomesečnem bivanju v Barbertonu pripravil poročilo o razmerah v župniji. V njem je izrazil ostro nasprotovanje etničnim župnijam, saj naj bi zgolj ovirale cerkveni razvoj in enotnost, škofom in duhovnikom pa povzročale številne težave. Poleg tega naj bi ljudi preveč usmerile v jezikovne in etnične delitve. Njegovo stališče do etničnih župnij preseneča, glede na to, da je bil doma z avstrijske Koroške, kamor se je pozneje tudi vrnil (Klemenčič 1999, 287). V začetku leta 1919 je po Mlinarjevih ocenah v Barbertonu živelo okoli 175 slovenskih družin (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, Mlinar škofu, januar 1919). Mlinar je farane opozarjal, da gradnja cerkve pomeni prevelik strošek, vendar se niso dali prepričati. Duhovnik je imel težave pri zbiranju denarja za svojo plačo, saj mu župljani zaradi njegovega nasprotovanja etničnim župnijam niso prispevali dovolj sredstev zanj. Mlinar je bil mnenja, da župnija nima prihodnosti, če ne bo hkrati s cerkvijo zgrajena župnijska šola, to pa bi pomenilo še dodaten strošek. Že po nekaj tednih pastoralnega delovanja v Barbertonu je prosil škofa Farrellyja za nekajmesečni od-dih, saj je menil, da bodo farani v času njegove odsotnosti »prišli k pameti« (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, Mlinar škofu, februar 1919). Škof je Mlinarju dovolil, da je odšel za nekaj tednov v youngstownsko župnijo sv. Kolumba, kjer bi nadomeščal obolelega župnika Mearsa (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, škof Mlinarju, marec 1919). Farani so aprila 1919 kupili novo zemljišče za gradnjo cerkve, staro pa so nameravali prodati (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, farani škofu, april 1919). Škof jim ni mogel dati zagotovila, kdaj bo v naselbino ponovno prišel slovenski duhovnik. Prav tako jim je prepovedal prodajo zemljišča (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, škof faranom, april, maj 1919). Novi kandidat za duhovnika je v tem času postal duhovnik P. Rebar, a iz vsega tega ni bilo nič (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, farani škofiji, maj in junij 1919; pismo škofa Rebarju, junij 1919; škof faranom, junij 1919).

V poletju 1919 je škof prosil duhovnika Jerneja Ponikvarja iz Clevelanda, naj v Barbertonu razišče položaj v zvezi s slovensko župnijo (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, škof Ponikvarju, avgust 1919). Farani so škofu jezno odgovorili, da je Ponikvar

zagotovo lahko ugotovil: na stotine slovenskih otrok se ne more učiti božje besede in na stotine ljudi ostaja brez duhovne oskrbe, zato počasi »odpadajo« od katoliške Cerkve. Škofu so postavili zahtevo, naj jim pošlje slovenskega duhovnika, ali pa bodo razpustili faro (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, farani škofijski pisarni, september 1919). Dobili so odgovor, da je Ponikvar pooblaščen za iskanje primerne duhovnika (ACD, fond: POCB, SH, Farrelly, odgovor faranom, oktober 1919). Slovenski farani so leta 1921 stopili v stik tudi z duhovnikom Johnom Miklavčičem, ki je bil kaplan župnije sv. Vida v Clevelandu in je bil pripravljen sprejeti pastoralno delo v Barbertonu. Škof Joseph Schrembs (1866–1945) je bil obveščen, da se je Miklavčič pripravljen preseliti v Barberton. (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, farani škofu, december 1921).

V faro si je v začetku leta 1922 položaj prišel ogledat duhovnik John Štefanič. Ugotovil je, da je bila ocena faranov o 250 slovenskih družinah v Barbertonu pretirana, saj se je na svoje lastne oči prepričal, da tam živi največ 145 slovenskih družin, od katerih jih je bilo pripravljenih finančno podpirati župnijo le 60. Ocenil je, da bi bila zato gradnja cerkve zahteven podvig, prihodnost celotne župnije pa negotova. Tako je škofa prosil, naj ga ne pošlje v Barberton, saj bi bila vzpostavitev dobro delujoče župnije nemogoč podvig (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Štefanič škofu, januar 1922). Škof je kljub tem opozorilom Štefaniča vendarle imenoval za župnika barbertonske slovenske župnije. V časniku *Edinost* je bilo zapisano:

»Naši dobri Barbertončanje so dosegli, kar so toliko želeli in kar se jim je dosedaj odrekalo, dobili so lastnega slovenskega duhovnika. V Clevelandškem uradnem škofijskem listu smo čitali, da je bil imenovan za Barbertonsko župnijo presvetega Srca. Rev. John Štefanič, dosedaj župnik na angleški župniji v Avonu blizu Clevelanda. Bila je v resnici vnebovpijoča krivica, katera se je zgodila Barbertončanom, ko so jim najprej ustanovili župnijo, potem pa jo pustili brez duhovnika.« (Barberton dobi slov. duhovnika 1922, 1.)

Kljub veselju so verniki izrazili zaskrbljenost, češ da Štefanič zelo slabo govori slovensko. Prvo mašo v župniji presvetega Srca Jezusovega je opravil 22. januarja 1922. (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, farani škofu, januar 1922).

Štefanič je na škofa kmalu naslovil prošnjo za odobritev prodaje enega od starih farnih zemljišč, poleg tega pa je prosil za dovoljenje za najem posojila za gradnjo cerkve. Gradnja nove cerkve naj bi po ocenah stala 13 000 \$ (današnja vrednost približno 196 000 \$). Farani so bili zmožni zbrati okoli 3000 \$, za 10 000 \$ pa bi najeli posojilo (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Štefanič škofu, marec 1922). Škof posojila ni želel takoj odobriti, zato je povabil Štefaniča na sestanek (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, škof Štefaniču, april 1922). Štefanič se je sestankov, ki sta potekala 21. in 24. aprila 1922 v škofovi rezidenci, udeležil skupaj s farnimi odborniki. Podrobneje so govorili o številu slovenskih družin v fari, ki naj bi jih bilo okoli 150, od teh naj bi jih bilo okoli 90 pripravljenih finančno podpirati župnijo in duhovnika (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, zapisnik 21. in 24. aprila). Temeljni kamen za cerkev je bil položen oktobra 1922, blagoslovit pa ga je prišel sam škof

Schrembs, ki ga je v Barbertonu pozdravilo več tisoč ljudi (Fr. Beg, Barberton, O.1922, 2). Prva maša v novi cerkvi je potekala na sveti večer 1922. A cerkev je bila manjša od prvotno načrtovane in lesena, zato je postala tarča zlonamernega zbadanja nasprotnikov gradnje, češ da so namesto »lepe in zidane cerkve« postavili »ubogo leseno kolibo« (Železnikar 1922, 2).

3. Župnija presvetega Srca Jezusovega do zgraditve nove cerkve

Duhovnik Štefanič je bil nezadovoljen z razmerami, ki so vladale v župniji Barberton. Poročal je: farani za cerkev prispevajo tako malo denarja, da je komaj dovolj za najemnino za njegovo stanovanje, nič pa mu ne ostane kot plača. Prav tako so ga farani, zaradi slabega znanja slovenščine, obravnavali kot tujca in med njimi ni čutil prave podpore (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Štefanič škofu, oktober 1922). Farani so se leta 1923 pritožili nad Štefaničevo odločitvijo, da bo k birmi spustil zgolj otroke, ki so že prejeli prvo obhajilo. Ker v župniji več let ni bilo duhovnika, mnogi otroci, nekateri med njimi stari tudi več kakor 16 let, pogoja niso mogli izpolniti, to pa je pomenilo, da niso mogli niti k birmi. Farani so Štefaniča prosili, naj spremeni odločitev ali vsaj najprej podeli prvo obhajilo tistim otrokom, ki ga še niso prejeli. Vendar župnik tega ni želel storiti. Škofa so prosili, naj posreduje pri Štefaniču, in škof ga je pozval, naj stanje uredi tako, da bodo otroci najprej opravili prvo obhajilo, nato pa v istem tednu še birmo (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, škof Štefaniču, april 1923). Člani farnega odbora so v začetku leta 1924 ponovno pisali škofu, naj jim v župnijo pošlje drugega slovenskega duhovnika (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, farni odbor škofu, februar 1924). Škof se je tokrat odzval izjemno hitro, saj je Štefaniča že naslednji mesec premestil v župnijo sv. Pavla v Cantonu, Ohio (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, škof Štefaniču, marec 1924).

Marca 1924 je začasno prišel v faro duhovnik Ludvik Virant (Barberton, O.1924, 2; ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Virant škofiji, april 1924), že julija 1924 pa ga je škof poslal v Cleveland kot pomočnika v župnijo sv. Vida (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, škof Virantu, julij 1924). Avgusta 1924 je bil za župnika v Barbertonu imenovan Anton Bombach (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Bombach škofiji, avgust 1924). Z Bombachem je župnija vendarle dobila duhovnika, ki je na svojem položaju ostal dlje kakor le nekaj mesecev.

Leta 1924 so v Barbertonu organizirali tudi slovenski katoliški shod. Na njem so sodelovali duhovnik John Oman, Joseph Zalar (glavni tajnik KSKJ), Ivan Zupan (urednik Glasila KSKJ), John Zulic (odbornik KSKJ), Alojz Žužek (odvetnik KSKJ) in Anton Grdina (glavni predsednik KSKJ) (Slovenski kat. shod v Barbertonu 1924, 1; Pripravljalni odbor kat. Društev 1924, 2). Leta 1925 je v župniji potekal še misijon, ki ga je vodil pater Kazimir Zakrajšek (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Bombach škofu, avgust 1925; Barberton, O.1925, 2).

Leta 1925 je Bombach škofijo ponovno prosil za dovoljenje za prodajo dveh starih župnijskih zemljišč (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Bombach škofu, julij 1925),

Slika 1: Zračni posnetek Barbertona, 1941 (*Akron Beacon Journal*, 5. julij 1941).

ki jo je škof odobril (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, škofija Bombachu, julij 1925). Zemljišči so dokončno prodali leta 1927, in to za 2300 \$ (današnja vrednost okoli 33 000 \$). Župnija je višjo vsoto iztržila zato, ker je prišlo več kupcev (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Bombach škofiji, april 1927), kupila pa ga je faranka župnije Jennie Troha (ACD, fond: POCB, Schrembs, škofija Bombachu, april 1927). Leta 1926 je župnija kupila tudi novo zemljišče, zaradi morebitne širitve v prihodnosti (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Bombach škofiji, julij 1926). Leta 1928 je Bombach v pismu škofijskemu kanclerju izrazil željo, da bi zapustil barbertonsko župnijo in odšel v župnijo sv. Kristine v Euclid, ki je bila župnija slovenskih faranov druge generacije. Iz škofije je prispel odgovor, da je mesto pri sv. Kristini že zasedeno (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, škofijska pisarna Bombachu, junij 1928). Bombach je bil prvi duhovnik župnije, ki je pripravil natančno finančno poročilo. V letu 1928 je imela župnija za 10 154 \$ prihodkov (današnja vrednost okoli 150 000 \$) in za okoli 11 275 \$ stroškov (današnja vrednost okoli 166 000 \$), od tega so najvišjo postavko pomenili obroki za plačevanje posojila in obresti. Največ so nabrali s prispevki faranov (nekaj manj kakor 5000 \$) in s prirejanjem koncertov in gledaliških predstav (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, finančno poročilo župnije za leto 1928).

Škof je Bombachevi želji po odhodu v Euclid ugodil leta 1931 (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Bombach škofu, januar 1931), nadomestil pa ga je Joseph Medin, ki je bil resda hrvaškega rodu, vendar naj bi dobro obvladal tudi slovenski jezik. V Barberton je prispel že v januarju 1931 (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs škof Medinu, januar 1931). Medin je pomožnemu škofu McFaddnu pisal, da je župnija zelo urejena in da vse poteka gladko. Farani so za Medina ob njegovem prihodu v Barberton priredili slavnostni sprejem, ki se ga je udeležilo okoli 240 ljudi (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Medin McFaddnu, februar 1931).

Leta 1933 so se župnik in farani odločili, da obnovijo in razširijo župnišče, ki je bilo edini prostor, v katerem so se lahko sestajali farni odbor in cerkvena društva. Prostor so želeli dograditi, da bil bolj prostoren, s tem pa bi tudi ponovno ustrezal potrebam župnije (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Medin McFaddnu, brez datacije 1933). Leta 1935 je Medin začel razmišljati o gradnji nove cerkve, saj je bila obstoječa premajhna in neprimerna za tedanje potrebe občestva (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Medin škofu, 1935). Škof se je strinjal z ugotovitvijo, da je obstoječa cerkev premajhna, vendar je dvomil, da bi lahko novo zgradili za 25 000 \$ (današnja vrednost okoli 460 000 \$). Poudaril je, da župnija nima dovolj sredstev za postavitev nove cerkve, je pa povabil Medina na sestanek, na katerem bi se podrobneje pogovorila o načrtu gradnje nove cerkve (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, škof Medinu, april 1935).

Na informacije o tem so se odzvali tudi farani, ki se zaradi pomanjkanja denarja niso strinjali s to idejo. Po njihovih besedah naj bi o gradnji nove cerkve razmišljala zgolj Medin in farni odbornik Joseph Lekšan, pri tem pa nista želela upoštevati mnenja preostalih župljanov. V več pismih, ki so jih poslali škofu, so navedli še mnoge druge obtožbe zoper Medina. Škofa so pozvali, naj jim pošlje slovenskega duhovnika, ki jim ga je obljubljal (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, farani škofu, julij 1935, julij 1937, maj 1938). Medin je vse obtožbe zavračal. Slišal pa je tudi govorce, naj bi nezadovoljstvo med barbertonskimi Slovenci pomagal sejati duhovnik Matija Jager, ki naj bi si želel njegovega položaja. Poudaril je še, da je med svojim službovanjem v Barbertonu nazaj v cerkev pridobil okoli 40 družin, ki so se od nje oddaljile, krstil je tudi 56 skoraj odraslih otrok teh družin (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Medin škofu, februar 1936). Prav tako je razložil, da so nekateri farani zahtevali, naj začnejo v fari graditi večjo cerkev, zato ni razumel, zakaj ga zdaj zaradi načrtovanja gradnje isti farani kritizirajo (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Medin škofu, marec 1936, maj 1938). Pomožni škof je Medina pomiril, da govorce o Jagru niso resnične (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs Medinu, februar 1936). Hkrati je leta 1938 naročil akronskemu duhovniku O'Keefu, naj gre preverit, kaj se dogaja v Barbertonu. Prosil ga je, naj se udeleži nedeljske maše in preveri, kakšen je obisk in koliko je mladih (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs O'Keefu, junij 1938). Medin je bil po spominih ljudi borec za delavske pravice. Ob stavkah je redno obiskoval stavkajoče, pogosto je tudi javno nastopal in izražal svojo podporo delavcem (Ožbolt 1936, 6). Nekateri vidni predstavniki slovenske skupnosti naj bi bili zato, ker so kritizirali Medinovo početje in nasprotovali stavam, začasno celo izobčeni iz skupnosti, saj je večina barbertonskih Slovencev

aktivno podpirala delavsko gibanje (Borsos 1996, 246–252). Mogoče je sklepati, da je to povzročilo obtožbe na Medinov račun.

Leta 1940 se je Medin upokojil. Ob prihodu v Barberton je bil star 60 let. Ves čas službovanja se je spopadal z zdravstvenimi težavami. Nadomestil ga je duhovnik Matija Jager (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs Jagru, julij 1940; Jožef Medin v privatnem življenju 1940, 4). Ukvarjal se je s kulturnimi dejavnostmi, predvsem z gledališčem. V Clevelandu in v Barbertonu je na oder postavil več različnih dramskih iger. Med Slovenci v ZDA je bil zelo priljubljen (Ohajčani zmagali v kampanji Novega sveta 1940, 3). Takoj ob Jagrovem prihodu v faro so se začele akcije zbiranja denarja za gradnjo nove cerkve, saj je bila stara lesena tedaj že občutno premajhna in prestara za nadaljnjo rabo. Jagra je skrbelo predvsem slovensko neodvisno društvo Domovina, ki so ga obvladovali Cerkvi manj naklonjeni ljudje. Društvo je bilo zelo priljubljeno, zgradilo pa je tudi slovenski narodni dom z veliko dvorano, ki so jo nameravali še razširiti. Jager je bil prepričan, da bo v tem primeru še več ljudi nehalo obiskovati mašo, saj bodo raje hodili v narodni dom. Prav tako je želel, da se v fari začne čimprej zbirati denar za gradnjo cerkve, drugače bodo ljudje svoj denar prispevali za gradnjo prizidka stavbe društva Domovina (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Jager McFaddnu, januar 1941). Na njegovo pobudo je leta 1941 v fari začelo izhajati farno glasilo Naša fara (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, Jager škofu, avgust 1941). V prvi številki je Jager pozival ljudi, naj darujejo denar za novo cerkev, in jim poočital, da so do tedaj darovali premalo. Ostro je kritiziral tiste farane, ki niso želeli prispevati za novo cerkev. Poudarjal je, da se morajo vsi zavedati svojih dolžnosti. Mnogi Slovenci naj bi se premalo zavedali pomena katoliške vere v svojem življenju (Jager 1941, 3).

Nova cerkev je bila zgrajena v enem letu, blagoslovil jo je pomožni clevelandski škof James A. McFadden (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, McFadden dekoratorju, avgust 1942). Stroški gradnje cerkve so znašali 89 000 \$ (današnja vrednost okoli 1 360 000 \$), od tega je imela župnija okrog 46 000 \$ gotovine (današnja vrednost okoli 700 000 \$), za preostali znesek so najeli posojilo (ACD, fond: POCB, SH, Schrembs, finančno poročilo).

Finančno stanje župnije je bilo tudi po gradnji cerkve stabilno. Leta 1948 je imela za 21 953 \$ prihodkov (današnja vrednost okoli 226 000 \$) in za 21 515 \$ odhodkov. V tem letu je župnija odplačala še 2100 \$ posojila, letu 1949 pa še dodatnih 5600 \$ dolga (ACD, BF, finančno poročilo župnije za leti 1948 in 1949). Preostanek je župnija uspešno odplačala v letu 1950 (ACD, fond: POCB, SH, Hoban, Jager škofu, avgust 1950).

4. Obdobje po drugi svetovni vojni

Leta 1947 je v Barberton kot begunec prišel slovenski duhovnik Anton Merkun, stric Matija Jagra. Med vojno je ostro pisal proti komunizmu in narodnoosvobodilnemu boju. Zato je po vojni postal begunec in leta 1947 odšel k svojemu neča-

Slika 2: Nova cerkev župnije presvete Srca Jezusovega v Barbertonu leta 1942 (ACD, BF).

ku v ZDA. Leta 1950 je dal pobudo za ustanovitev novega časopisa Slovenska pravica, ki se je kmalu preimenoval v Slovenska država. Prva številka časopisa je izšla v Barbertonu. V odmevnem listu so se avtorji zavzemali za samostojno in neodvisno Slovenijo. Časopis je nato začel pod imenom Slovenska država izhajati v Chicagu, od leta 1954 dalje pa je izhajal v Torontu. Merkun je leta 1961 umrl v Clevelandu, njegove ideje pa med slovensko emigracijo niso imele večjega odmeva. (Duhovni svetnik – Anton Merkun, 1950, 3; Bisernomašniku Antonu Merkunu v slovo 1961, 2; Klemenčič, 1996, 399)

Matija Jager je bil v maju 1952 prestavljen v Collinwood k župniji Marije Vnebovzete, v Barberton pa je prispel Joseph Celesnik (ACD, BF, osmrtnica ob smrti Josepha F. Celesnika, 1989; ACD, fond: POCB, SH, Hoban, škof Jagru, maj 1952). Leta 1953 je škof Hoban v Barbertonu opravil kanonično vizitacijo (ACD, fond: POCB, SH, Hoban, škof Celesniku, januar 1954). Iz zapisnika je razvidno, da je v tem času v Barbertonu živelo 254 slovenskih družin ter okoli 50 neporočenih posameznikov in posameznic. Katoliške obrede v cerkvi je v celoti obiskovalo 1000 ljudi. Župnija je imela nekaj več kakor 15 000 \$ (današnja vrednost okoli 143 000 \$) dolga, zaradi nakupa zemljišča (še v Jagrovem času), na katerem so želeli zgraditi farno šolo, ki bi jo lahko obiskovali otroci slovenskih družin (ACD, fond: POCB, SH, Hoban, vizitacijski zapisnik 1954). Pomen farne šole za župnijo je pred odhodom poudaril že Jager, saj je bil mnenja, da bo župnija začela stagnirati, če bo še dalje ostala brez svoje lastne šole (ACD, fond: POCB, SH, Hoban, Jager škofu, avgust 1950). Do začetka gradnje šole je minilo še nekaj let, saj so temeljni kamen položili šele 1959 (ACD, fond: POCB, SH, Hoban, škofija vikarju Conryju, maj 1959), gradnja pa je bila končana aprila 1960. Novo šolsko poslopje je prišel blagoslovit

novi clevelandski pomožni škof John Joseph Krol (ACD, fond: POCB, SH, Hoban, Krolovo potrdilo o blagoslovu šole, april 1960). Dolg za gradnjo šole je bil v celoti odplačan leta 1963 (ACD, BF, bilten ob 85. obletnici barbertonske slovenske župnije, 2002). Celesnik je leta 1960 pisal šolskim sestram sv. Frančiška Kristusa Kralja v samostan Mount Assisi v Lemontu; sestre so bile slovenskega ali hrvaškega rodu. Zanimalo ga je, ali bi bile pripravljene poučevati na šoli župnije presvetega Srca Jezusovega. Načeloma so se strinjale s predlogom, a so imele nekaj zadržkov. Moteče je bilo dejstvo, da bi bile učiteljice nastanjene v stavbi, ki bi bila od šole oddaljena kar sedem minut, uporaba javnega prevoza pa ni bila zaželena. Toda na koncu jim je uspelo premostiti vse pomisleke (ACD, fond: POCB, SH, New School Building, sestra Zorko Celesniku; december 1959, januar 1960). Šolske sestre so na šoli poučevale do leta 1971, ko je bila zaprta (ACD, fond: POCB, SH, šolske sestre, School Sisters of St. Francis 1989; ACD, BF, Sacred Heart Church, 2002). Zaprtju šole je botrovalo vse manjše število učencev, ki so jo obiskovali (ACD, BF, Ozimek komisiji za katoliško izobrazbo clevelandske škofije, februar 1971). Podobna usoda je doletela tudi druge tovrstne šole (Klemenčič 2011, 253) Šolsko stavbo so pozneje v obeh naselbinah uporabljali za kulturne namene.

Jeseni 1962 je škof izvedel novo spremembo v župniji. Celesnika je premestil v župnijo sv. Kristine v Euclid (tam je do smrti tega leta služboval nekdanji barbertonski slovenski duhovnik Bombach), v Barberton pa je poslal duhovnika Rudolpha Praznika. Praznik je bil predtem duhovnik v župniji sv. Viljema v Euclidu (ACD, fond: POCB, SH, Hoban, škof Celesniku in Prazniku, september 1962). Leta 1967 je župnija praznovala 50. obletnico obstoja. Ob tej priložnosti so farani izdali poseben bilten, v katerem so navedeni tudi nekateri statistični podatki. V petdesetih letih obstoja župnije je bilo v njej krščenih 1195 in pokopanih 415 ljudi. Slavnostno mašo je 30. aprila 1967 vodil clevelandski škof Clarence G. Issenmann (ACD, BF, bilten ob 50. obletnici župnije, 1967). Praznik je v Barbertonu ostal do leta 1969, ko je postal župnik v župniji sv. Vida v Clevelandu (ACD, fond: POCB, SH, Issenmann, škof Prazniku, avgust 1969).

Iz župnije sv. Frančiška Saleškega v Parmi, Ohio, je v Barberton prišel Joseph J. Ozimek, ki je v Barbertonu ostal do smrti leta 1996 (ACD, fond: POCB, SH, Issenmann, škof Ozimku, avgust 1969). Ozimek je nadaljeval projekt gradnje novega župnišča, ki ga je začel Praznik. Ker je Prazniku pri faranih že uspelo zbrati denar, nekaj pa ga je župnija tudi imela, je škof odobril izvedbo projekta (ACD, fond: POCB, SH, Hoban, pomožni škof Ozimku, april 1970). Prav tako so farani skupaj s Praznikom razmišljali o gradnji nove cerkve na novi lokaciji – na isti, kjer sta bila na novo zgrajena šola in župnišče. Ideja se je vendarle začela uresničevati sredi sedemdesetih let. Zemljišče, na katerem je stala dotedanja cerkev, so skupaj s cerkvijo prodali. Celotna vrednost zemljišča in stavb na njem je bila ocenjena na okoli 75 000 \$ (današnja vrednost okoli 340 000 \$), v posebnem skladu za gradnjo nove cerkve pa je župnija že imela privarčevanih okoli 125 000 \$. Gradnja nove cerkvene stavbe naj bi stala okoli 335 000 \$ (današnja vrednost okoli 1 500 000 \$) (ACD, fond: POCB, SH, Chancer, New Corp., New Church, Ozimek škofiji, januar 1975). Škof je še isti mesec odobril začetek gradnje nove cerkve (ACD, fond: POCB, SH, JAH, škof

Ozimku, januar 1975). Temeljni kamen zanjo je bil položen avgusta 1975, cerkev pa je bila decembra že dokončana. Prva maša v njej je potekala na sveti večer, natanko na 53. obletnico prve maše, ki je bila darovana v prvi cerkvi župnije. Cerkev je spomladi 1976 posvetil clevelandski škof James A. Hickey (ACD, BF, Sacred Heart Church, 1976).

Joseph Ozimek se je leta 1991 upokojil, zamenjal ga je Albert Kunkel (ACD, BF, osmrtnica ob smrti Josepha Ozimka, 1996; škof Ozimku, avgust 1991; škof Kunklu, avgust, 1991). Kunkel je v župniji deloval do leta 2001, ko je odšel v pokoj (ACD, BF, Sacred Heart Church, 2002).

5. Združitev župnije presvetega Srca Jezusovega z drugimi etničnimi župnijami v Barbertonu

Leta 1999 je clevelandski škof Anthony M. Pilla pisal Kunklu, naj se s farani pogovori o morebitni združitvi s poljsko župnijo v Barbertonu (ACD, BF, škof Kunklu, maj 1999). Po Kunklovi upokojitvi je upravitelj župnije postal Richard Arko, ki je bil tudi upravitelj poljske barbertonske župnije sv. Marije. V tem času je slovensko cerkev obiskovalo okoli 200 družin, poljsko pa okoli 180 (ACD, BF, škof faranom obeh župnij, april 2001). Arko je dobil nalogo, naj obe župniji združi, saj je v tem času postalo zelo nepraktično, da sta bili ločeni. Prav tako sta v preteklosti že dokazali možnost uspešnega medsebojnega sodelovanja (ACD, BF, škof Arku, april 2001).

Farna odbora sta se aprila 2002 dogovorila o novem imenu župnije, ki je dobila ime Prince of Peace Parish – župnija Kneza miru (ACD, BF, farna odbora škofu, april 2002). Proces združevanja obeh župnij je bil dokončan poleti 2002, ko je škof uradno objavil odlok o prenehanju obstoja župnije presvetega Srca Jezusovega v Barbertonu. S tem je po 85 letih delovanja v Barbertonu prenehala obstajati slovenska etnična župnija (ACD, BF, dekret o ukinitvi župnije, junij 2002). Načrtovano je bilo, da bo Richard Arko postal župnik v novonastali župniji, a je te načrte prekržala njegova aretacija, ki se je zgodila leta 2004, saj je v župnišču gojil konopljo. Farani so župniku resda stopili v bran, ker so bili z njegovim delom izjemno zadovoljni, a to ni obrodilo sadu (Sadowski 2004).

6. Sklep

V Barberton, Ohio, ki je nastal kot industrijsko mesto, zgrajeno po viziji mogotca O. C. Barberja, so že takoj ob nastanku leta 1891 prispeli prvi Slovenci. Glavni vzrok za prihod ljudi v mesto je bil finančne narave. Barbertonske tovarne so namreč delavcem plačevale nekoliko višje mezde od tovarn v sosednjih mestih. Slovenska skupnost je v drugem desetletju 20. stoletja postala dovolj številčno in finančno močna, da je začela razmišljati o gradnji svoje lastne cerkve.

Slovenska župnija presvetega Srca Jezusovega je bila ena od šestih slovenskih etničnih župnij v zvezni državi Ohio. Slovenski skupnosti v Barbertonu je ob narodnem domu pomenila središče kulturnih aktivnosti, ki so, kakor vemo, stebri družbenega in posameznikovega razvoja (Kirbiš 2018, 24). Slovenski verniki so se v začetkih župnije spopadali s številnimi ovirami: najprej škof ni odobril ustanovitve slovenske župnije, ko pa ga je barbertonskim Slovencem vendarle uspelo prepričati, je župnija dolga leta ostajala brez svojega lastnega duhovnika in cerkve. V 85 letih obstoja župnije je faranom uspelo zgraditi tri cerkve in farno šolo, ki je delovala nekaj več kakor deset let. Obstoj slovenske etnične župnije je imel odločilen vpliv na ohranjanje spomina na slovenske korenine med slovenskimi priseljenci in njihovimi potomci v Barbertonu. Slovenska župnija presvetega Srca Jezusovega v Barbertonu je bila leta 2002 združena s tremi drugimi etničnimi župnijami: s poljsko, s slovaško in z madžarsko. Nova župnija se od tedaj imenuje Prince of Peace.

Kratice

- ACD** – Archives of the Cleveland Diocese.
BF – Brez fonda (gradivo).
JAH – James A. Hickey, škof Clevelanda.
KSKJ – Kranjsko slovenska katoliška jednota.
POCB – Parishes Outside of Cleveland, Barberton.
SH – Sacred Heart.

Reference

Arhivski viri

- ACD** – Archives of the Cleveland Diocese [Arhiv clevelandske škofije], Cleveland, Ohio, ZDA.
- **Fond Parishes Outside of Cleveland, Barberton, Sacred Heart 1917–1920**, Farrelly.
 - **Fond Parishes Outside of Cleveland, Barberton, Sacred Heart 1921–1932**, Schrembs.
 - **Fond Parishes Outside of Cleveland, Barberton, Sacred Heart 1933–1942**, Schrembs.
 - **Fond Parishes Outside of Cleveland, Barberton, Sacred Heart 1948–1962**, Hoban.
 - **Fond Parishes Outside of Cleveland, Barberton, Sacred Heart 1967–1972**, Isсенmann.
 - **Fond Parishes Outside of Cleveland, Barberton, Sacred Heart, Chancery, New Corp., New Church**.
 - **Fond Parishes Outside of Cleveland, Barberton, Sacred Heart, New School Building**.
 - **Fond Parishes Outside of Cleveland, Barberton, JAH**.
 - **Fond Parishes Outside of Cleveland, Barberton,**

Sacred Heart, Documents, Bishop's Letters.

- **Fond Parishes Outside of Cleveland, Barberton, Sacred Heart, Documents, šolske sestre sv. Frančiška Kristusa Kralja v Lemontu**.
- Lauter, Vincent**. 1994. The Barberton Slovenian Community, Its Growth and Development. Spominski zapisi barbertonskega Slovenca Vincenta Lauterja.

Časopisni viri

- Barberton dobi slov. duhovnika**. 1922. *Edinost*, št. 2:1.
- Barberton, O.** 1917. *Amerikanski Slovenec* 26, št. 61:2.
- Barberton, O.** 1924. *Edinost*, št. 44:2.
- Barberton, O.** 1925. *Edinost-Amerikanski Slovenec*, št. 53:2.
- Barbertonski Slovenci**. 1918. *Ave Maria*, št. 26:454.
- Bisernomašniku Antonu Merkunu v slovo**. 1961. *Slovenska država*, št. 12:2.

Duhovni svetnik – Anton Merkun. 1950. *Slovenska država*, št. 1:3.

Dve novi maši. 1918. *Ave Maria*, št. 13:245.

Beg, Barberton, O. 1922. *Edinost*, št. 130:2.

Jager, Matija. 1941. Uvodnik. *Naša fara*, št. 1:3.

Jožef Medin v privatnem življenju. 1940. *Glas naroda*, št. 167:4.

Ohajčani zmagali v kampanji Novega sveta. 1940. *Amerikanski Slovenec*, št. 245:3.

Okoliš, Anton. 1927. Barberton. *Glasilo KSKJ*, št. 12:3.

---. 1917. Barberton. *Glasilo KSKJ*, št. 12:3.

Ožbolt, Anton. 1936. Žena in politika, *Glasilo KSKJ*, št. 41:6.

Podpečnik, Joseph. 1917. Barberton. *Ave Maria*, št. 7:121.

Pripravljalni odbor kat. Društev. 1924. *Edinost*, št. 44:2.

Rev. K. Zakrajšek, O.F.M. 1919. *Sloga*, št. 27:2.

Richardson, Dave. 1989. Barberton's Slovenes. *Barberton Herald*, št. 23:7.

Slovenski kat. shod v Barbertonu. 1924. *Edinost*, št. 28:1.

Slovenci v Barbertonu si ustanove lastno župnijo. 1940. *Novi svet*, št. 4:110.

Slovenska moška zveza. 1940. *Ameriška domovina*, št. 161:1.

Železnikar, Martin. 1922. Barberton. O. *Prosveta*, št. 90:2.

Spletni vir

Sadowski, Dennis. 2004. Prince of Peace parishioners say they're behind Father Arko, 7. februar. <http://freerepublic.com/focus/f-religion/1073523/posts> (pridobljeno 12. 7. 2018).

Druge reference

Borsos, John. 1996. We Make You This Appeal in the Name of Every Union Man and Woman in Barberton, Solidarity Unionism in Barberton, Ohio, 1933–41. V: *We Are All Leaders: The Alternative Unionism of the Early 1930s*, 238–293. Ur. Staughton Lynd. Chicago: University of Illinois Press.

Friš, Darko. 2005. Delovanje slovenskih frančiškanih v ZDA pred II. svetovno vojno: »ljubi Bog je poslal Frančiškane v Ameriko«. *Studia Historica Slovenica* 5, št. 1/3:457–482.

Gabrosek, Edward F. 2004. *A History of the Barberton Slovenian Community and the Slovenian Independent Society Home*. Barberton: samozaložba.

Klemenčič, Matjaž. 1995. *Slovenes of Cleveland. The Creation of a New Nation and a New World Community Slovenia and the Slovenes of Cleveland, Ohio*. Novo mesto: Dolenjska založba.

---. 1996. Izseljenke skupnosti in ustanavljanje novih držav v vzhodni Srednji Evropi: primer Slovencev. *Zgodovinski časopis* 50, št. 3:391–409.

---. 1999. *Jurij Trunk med Koroško in Združenimi državami Amerike ter zgodovina slovenskih naselbin v Leadvillu, Colorado in San Francisco, Kalifornija*. Celovec: Mohorjeva založba.

---. 2011. *Zgodovina skupnosti slovenskih Američanov v Pueblu, Kolorado*. Maribor: Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru.

---. 2013. Slovenes and Slovene Americans, 1870–1940. V: *Immigrants in American History: Arrival, Adaptation, and Integration*. Zv. 2, 613–622. Ur. Elliott Robert Barkan. Santa Barbara, Denver, Oxford: ABC-CLIO.

---. 2015. Slovene National Homes in the U.S.A. *Studia Historica Slovenica* 15, št. 1:29–54.

---. 2017. Jožef Frančišek Buh – misijonar, župnik in organizator med slovenskimi priseljenci v Minnesoti. *Bogoslovni vestnik* 77, št. 3/4:687–704.

Kirbiš, Andrej. 2018. Regionalne razlike v kulturni participaciji mladih v Sloveniji: severovzhodna Slovenija v primerjalni perspektivi. *Studia Historica Slovenica* 18, št. 1:23–40. <https://doi.org/10.32874/shs.2018-01>

Kolar, Bogdan. 2015. Slovenian members of religious orders and communities in the United States as a link between the Catholic community in Slovenia and in the United States. *Studia Historica Slovenica* 15, št. 1:105–126.

---. 1998. *Na misijonskih brazdah Cerkve: oris zgodovine slovenskega misijonstva*. Celje: Mohorjeva družba.

Lavrič, Miran, in Darko Friš. 2018. Institucionalna in zasebna religioznost v severovzhodni Sloveniji: Primerjalna analiza slovenskih regij po letu 1969. *Studia Historica Slovenica* 18, št. 1:41–60. <https://doi.org/10.32874/shs.2018-02>

Marković, Irena. 2015. Baraga's and Pirc's Missiary Letters as a Source for Knowledge of the United States of America and Indians in Slovenia. *Studia Historica Slovenica* 15, št. 1:127–148.

Matovina, Timothy M. 1999. The National Parish and Americanization. *U.S. Catholic Historian* 17, št. 1:40–58.

Meng, John J. 1946. Cahenslysm, The first stage, 1883–1891. *Catholic Historical Review* 31, št. 4:389–413.

O'Connell, Marvin Richard. 1988. *John Ireland and the American Catholic Church*. St. Paul: Minnesota Historical Society Press.